

Nr 212.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anslag till uppförande av en svensk kyrka i Kristiania; given. Stockholms slott den 14 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande i Kristiania av en svensk kyrka jämte församlingshus bevilja ett anslag av 125,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, och därav på extra stat för år 1918 anvisa såsom reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
 Statsråden: VON SYDOW,
 STENBERG,
 FALK,
 HAMMARSTRÖM,
 MÅRTEN ERICSSON,
 ÅKERMAN,
 CARLESON,
 HANS ERICSON,
 DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Hammarström yttrade härefter:

Anslag till
 uppförande av
 en svensk
 kyrka i
 Kristiania.

I den statsverksproposition, som avläts till riksdagen den 13 januari 1917, föreslog Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 37, riksdagen att, i avbidan på proposition om anslag till uppförande i Kristiania av svensk kyrka med församlingslokaler och pastorsbostad, beräkna för ändamålet på extra stat för år 1918 ett belopp av 25,000 kronor.

I underdånig skrivelse den 15 februari 1917 har nu svenska kyrkoföreningens i Kristiania styrelse, bestående av svenske ministern friherre S. G. F. T. Ramel, pastorn H. Lyth och generalkonsuln G. Aspelin m. fl. i Kristiania bosatta svenskar, anfört följande:

Enligt statistiska beräkningar av vederbörande myndighet hade i Kristiania den 1 december 1910 funnits 9,000 svenskfödda, och enligt meddelande från folkeregistret

utgjorde dessa för närvarande 10,000 à 12,000, sålunda flera än i mången stadsförsamling i Sverige. Av dessa tillhörde de ojämförligt flesta den kroppsarbetande klassen.

Av nära liggande skäl hade under det sista decenniet behovet av sammanslutning i icke ringa grad gjort sig känt bland svenskarna i Kristiania, varpå flera bevis kunde anföras. Bland de föreningar, som på grund härav bildats, vore svenska kyrkoföreningen en av dem, som vunnit den största tillslutningen.

Sedan riksdagen beviljat ett anslag av 4,500 kronor för år till avlöning av en svensk pastor i Kristiania, hade nämligen bland därvarande svenskar fortgått ett kyrkligt arbete, vilket år 1913 lett till bildandet av nyssnämnda förening. Föreningens syfte vore att åstadkomma en kyrklig sammanslutning av i Kristiania boende svenskar samt att för detta ändamål understödja svenska kyrkans arbete i Kristiania och arbeta för åstadkommande av en egen svensk kyrka jämte församlingslokaler. Visserligen hade för närvarande missionshuset, Akersgaten 72, välvilligt upplåtits för de svenska högmässogudstjänsterna, men dessa gudstjänster kunde i regel icke hållas därstädes å annan tid än kl. 6 e. m., och av vissa skäl kunde nämnda lokal minst 16 söndagar på året icke alls erhållas. Den kyrkliga, nationella och sociala verksamheten bland svenskarna i Kristiania behövde för övrigt, för att motsvara sitt syfte, även andra lokaler än ett gudstjänstrum, och sådana lokaler kunde på grund av rådande förhållanden endels icke alls, endels blott med betydande kostnader anskaffas. Så länge lokaler saknades, kunde någon egentlig verksamhet bland svenska sjömän i Kristiania svårligen bedrivas. På grund härav och då slutligen ett religiöst, nationellt och socialt arbete bland landsmän å främmande ort näppeligen kunde få någon enhetlighet och fasthet, så länge i lokalt hänseende den nödiga konsolideringen fattades, vore det oundgängligen nödvändigt att i Kristiania erhålla en egen svensk kyrka jämte församlingslokaler.

Där kunde bliva ett hem för svensk odling av den mest djupgående betydelse i flera hänseenden. Där kunde ock understödsverksamheten bland i Kristiania boende svenskar få sitt välbehöfliga centrum, en verksamhet, som väsentligen utövades av en understödskommitté, sammansatt av delegerade från flertalet av de svenska föreningarna i Kristiania med pastor som arbetsledare, och vars omfattning bäst torde framgå av att under åren 1915 och 1916 understöd till behövande landsmän i Kristiania utdelats 978 gånger till ett belopp av sammanlagt 7,861 kronor 56 öre, allt influtet på frivillig väg.

I det blivande svenska kyrkokomplexet skulle, enligt vad kyrkoföreningen tänkt sig, ingå:

- en kyrka med cirka 400 sittplatser;
- en större samlingssal med cirka 260 sittplatser, avsedd för föredrag, »svenska aftnar», konserter, större ungdomsmöten m. m.;
- en mindre samlingssal med cirka 80 sittplatser, avsedd för den kvinnliga arbetskretsens möten, den manliga klubbens sammanträden, mindre möten för ungdom, söndagsskola, samling av svenska sjömän, sångövningar m. m., båda salarna kombinerade med det för dem avsedda köket och så förlagda, att de endast genom dörrar vore skilda från kyrkorummet;
- ett biblioteks-, läs- och skrivrum;
- pastorexpedition med väntrum;
- ett rum för kyrkoråds- och andra sammanträden;
- pastorsbostad;

bostad för svensk diakonissa;
bostad för vaktmästare.

Under år 1916 hade kyrkoföreningen ingått till bystyret i Kristiania med hemställan om att bystyret måtte för den blivande svenska kyrkan upplåta ett tomtområde å Hammersborg, en synnerligen högt och centralt belägen plats. Bystyret hade även med stort tillmötesgående utlovat fri tomt för en svensk kyrka med församlingslokaler. Ritningarna till det tilltänkta svenska kyrkokomplexet hade utförts av professor L. J. Wahlman i Stockholm. På grund av de stegrade priserna uppginge kostnadsberäkningen för detsamma till icke mindre än sammanlagt 440,000 kronor. Det hade emellertid lyckats att genom förenade ansträngningar för det ifrågavarande synnerligen behjärtansvärda ändamålet insamla 315,000 kronor, varav för närvarande 174,000 kronor vore insatta å bank i Kristiania och återstodens inbetalning genom givna löften och garantier vore att betrakta såsom fullt säkert.

Kyrkoföreningens styrelse hemställde därför, att Kungl. Maj:t täcktes till 1917 års riksdag avlåta proposition om beviljande av ett anslag å det återstående beloppet, 125,000 kronor, därav för år 1918 25,000 kronor, till uppförande av en svensk kyrka jämte församlingshus i Kristiania.

Svenske ministern friherre Ramel har avgivit yttrande i ämnet och därvid anfört följande:

Svenskarna i Kristiania, vilka torde utgöra 10,000 å 12,000 personer, hade under de senaste åren visat ett synnerligen livligt intresse för sitt gamla fosterland. Åtskilliga föreningar hade bildats i ändamål att sammanhålla landsmännen, men dessa föreningar hade, på grund av svårigheter att erhålla lämpliga lokaler, icke varit i stånd att utveckla en så omfattande verksamhet, som de önskat. Det ansenliga belopp av 315,000 kronor, som kyrkoföreningen lyckats insamla eller erhålla garantier för, ådagalade också tydligt, att tanken på en svensk kyrka med samlingslokaler vunnit allmän anslutning. I en stad, som låge så nära den svenska gränsen som Kristiania, och dit årligen ett stort antal svenska arbetare från de närgränsande provinserna Värmland, Dalsland och Västergötland inflyttade, vore det givetvis än mer maktpåliggande än å andra ställen i utlandet att hava en samlingspunkt, där de inflyttade kunde sammanträffa med landsmän; när dessa, som ofta varit länge bosatta i Kristiania, sattes i tillfälle att taga hand om de nyinflyttade svenskarna, hindrades de senare att komma i dåligt sällskap. Att bilda ett svenskt hus i utlandet, där landsmän och alla de olika föreningarna kunde samlas, utan att detta varit förenat med en kyrka som medelpunkt, hade emellertid ingenstädes visat sig möjligt. När den föreslagna byggnaden komme till stånd med dess olika lokaler för möten m. m., skulle säkerligen det synbara behovet efter denna föreningspunkt för svenskarna synnerligen väl fyllas. För de många svenska sjömän, som årligen besökte Kristiania på både svenska och norska fartyg, komme givetvis den föreslagna kyrkan med dess samlingslokaler, läs- och skrivrum m. m. att bliva av stor betydelse. Härtill komme, att då Kristiania stad med erkännansvärt tillmötesgående ställt i utsikt en synnerligen välbelägen och värdefull tomt och härigenom visat sig livligen behjärta denna de i Norge och särskilt i Kristiania bosatta svenskarnas angelägenhet, den svenska staten ej heller syntes böra underlåta att genom sitt bidrag ådagalägga sitt intresse för företaget.

Ministern bifogade en av professor Wahlman uppgjord kostnadsberäkning för kyrkan och tillade, att denna beräkning redan granskats och godkänts av en fackman på

området, den i Kristiania bosatte svenskfödde direktör Musculus, vilken bland annat uppfört regeringsbyggnaden i Kristiania.

Det av bemålde framstående svenske arkitekt uppgjorda ritningsförslag, som nu godkänts av svenska kyrkoföreningen för dess del, syntes såväl motsvara alla de behov och önskingar, som gjort sig gällande, som ock, så vitt en icke fackman kunde bedöma, alla krav ur arkitektonisk och estetisk synpunkt och torde erbjuda en synnerligen lycklig lösning.

Med stöd av vad sålunda anförts tillstyrkte ministern på det varmaste bifall till kyrkoföreningens framställning.

I ett den 21 februari 1917 över ansökningen avgivet yttrande har ärkebiskopen anført huvudsakligen:

Såväl på grund av egen flerårig erfarenhet såsom utlandspräst som på grund av vad ärkebiskopen sedan dess på skilda orter, där svenska församlingar funnes i utlandet, kunnat förvissa sig om, kunde ärkebiskopen vitsorda nödvändigheten för en dylik församling och för dess religiösa, sociala och sedligt uppbyggande, sammanhållande verksamhet att äga en stödjepunkt och ett gemensamt hem i en för ändamålet lämpad kyrko- och församlingsbyggnad. De synnerligen glädjande vittnesbörden från utländska huvudstäder, där vi ägde sådana byggnader, vore i hög grad ägnade att uppmuntra de i Kristiania bosatta talrika landsmännens med så lofvärd energi och omtanke begynta och fullföljda företag i liknande syfte. Den för ändamålet redan insamlade eller i utsikt ställda summan av 315,000 kronor vittnade vältaligt om intresse och offervillighet, som syntes väl förtjäna erkännande och understöd från hemlandet.

Till de skäl, kyrkoföreningens styrelse anført såsom de viktigaste och egentligen för saken avgörande, ville ärkebiskopen foga ännu ett, som särskilt vid hans besök i Kristiania i maj 1916 blivit honom tydligt, nämligen den betydelse här ifrågavarande byggnadsföretag måste komma att få för den önskvärda andliga samfärdseln mellan Sverige och Norge, särskilt på det kyrkliga området.

Vad byggnadsplanen och de bifogade ritningarna anginge, syntes de skilda behov, som gjorde sig gällande, hava blivit väl tillgodosedda. Tydligen hade man på ett lyckligt sätt tillgodogjort sig de rön av både positiv och negativ art, som gjorts med avseende på våra kyrkor och församlingsbyggnader i Paris, London och Köpenhamn. Lokalitaternas inbördes läge, möjligheter till kombination eller avstängning, ingångar till kyrkokomplexets olika delar, mått och proportioner gjorde, såvitt man kunde döma av skisserna, ett mycket tilltalande intryck. Särdeles välbetänt vore, att de båda förnämsta samlingsrummen kunde användas såväl vart för sig som förenade till ett. Och man måste beundra det sätt, varpå byggnaden i dess helhet, trots den nödvändiga anhopningen av en hel del rum och lokaler för allmänt eller enskilt bruk, dock erhållit prägeln av värdighet och konstnärlig kraft. Det vore en skyldig tacksamhetsgärd mot Kristiania bystyre för dess stora tillmötesgående att tillhandahålla en synnerligen välbelägen och tilltalande tomt, att byggnaden, som uppfördes, bleve en prydnad för platsen, vilket skisserna utlovade.

På grund av vad kyrkoföreningen anført och på grund av ovanstående tillstyrkte ärkebiskopen varmt kyrkoföreningens ansökan.

Sedan fotografiska kopior av ritningarna till ifrågavarande kyrkobyggnad inkommit, har överintendentensämbetet den 27 februari 1917 av-

givit infordrat underdånigt yttrande i ämnet. Överintendentsämbetet, som förklarar sig finna det föreliggande förslaget ur arkitektonisk synpunkt synnerligen tilltalande samt praktiskt med avseende å de föreliggande behoven, har på det livligaste förordat bifall till den gjorda framställningen.

Vidare har från svenska beskickningen i Kristiania insänts

dels ett av norska statens byggningsinspektör och konsulent i byggnadsärenden, statsarkitekten A. Schirmer till den svenska kyrkobyggnadskommittén avgivet yttrande, varav framgår, att de i professor Wahlmans förslag uppförda priserna motsvara i Kristiania nu rådande förhållanden samt att det bestämt kan förutsättas, att den för byggnadsarbetets verkställande nödiga kungliga stadfästelsen i Norge kommer att erhållas;

dels ett av firman Christiania Cementstøberi H. Musculus A/S till byggnadskommittén avgivet uttalande, att firman icke funnit något att anmärka mot de i nämnda kostnadsförslag upptagna priser m. m.;

dels ett av norska statens byggningsinspektör avgivet intyg, att nyssberörda firma vore känd som en av landets största, med stor och allsidig erfarenhet i byggnadsfacket;

dels ock en av kyrkoföreningens ordförande, pastor H. Lyth avgiven promemoria angående vissa förändringar i de av professor Wahlman uppgjorda ritningarna.

Nämnda promemoria är av följande innehåll:

Sedan svenska kyrkoföreningen på sammanträde den 15 februari 1917 beslutat lägga av professor Wahlman uppgjorda ritningar till grund för sitt kyrkobygge, hade kommitterade från kyrkoföreningen ytterligare bearbetat planerna tillsammans med Wahlman för att få till stånd vissa önskvärda förändringar.

Den väsentligaste av de ändringar, Wahlman i anledning härav vidtagit, torde vara, att den stora och lilla samlingsalen blivit lagda i omedelbar förbindelse med varandra, på grund varav ingången till dessa salar från kyrkans sidfasad slopats och en ny ingång arrangerats från norra gårdsplatsen. Likaledes hade källarpartiet i viss mån omlagts, så att en del sprängning och planering kunde sparas och så att man också i fråga om källarvåningen skulle få det hela mera koncentrerat. Diakonissans bostad hade skilts från vaktmästarens och finge egen ingång från västsidan, till fördel för henne och hennes arbete.

Med undantag av att en del ingångar förändrats och att trappan mot söder från torget omlagts, komme dessa ändringar icke att innebära någon som helst förändring i den nuvarande planen och orienteringen i fråga om kyrkan, liksom icke heller kyrkans läge och utseende för övrigt därigenom bleve annorlunda.

För åskådliggörande av dessa tillämnade ändringar har Wahlman till överintendentsämbetet inlämnat åtskilliga ritningsblad. Enligt ett från ämbetet till ecklesiastikdepartementet ingånget meddelande den 3 april 1917,

som åtföljts av nämnda ritningsblad, föranleda de ifrågasatta ändringarna ej frångående av det yttrande, ämbetet den 27 februari 1917 avgivit.

Såsom bekant hava under de senaste åren svenska kyrkor och därtill hörande samlingslokaler m. m. uppförts i flera europeiska huvudstäder, där svenska kolonier av större betydelse finnas, så i London, Köpenhamn och Paris. Till dessa byggnadsföretag har riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, beviljat anslag: år 1908 till svenskt församlingshus i London 100,000 kronor, år 1909 till svensk kyrka m. m. i Köpenhamn 80,000 kronor och år 1910 till svensk kyrka m. m. i Paris 125,000 kronor. Enligt vad bland annat framgår av ärkebiskopens yttrande, har det visat sig, att dessa samlingslokaler fyllt ett verkligt behov samt varit av oskattbart värde för församlingarnas religiösa, sociala och sammanhållande verksamhet.

Ett verkligt behov av en dylik nationell samlingslokal är synbarligen rådande i Kristiania, och att intresset för åstadkommande av en sådan är mycket stort inom därvarande svenska koloni, därom vittnar icke minst det synnerligen betydande belopp, 315,000 kronor, som av enskilda ställts till förfogande för ändamålet. De norska myndigheterna hava också genom sitt tillmötesgående i fråga om beredande av tomt visat sig behjärta sakens betydelse. Då enahanda skäl, som förmått riksdagen att bevilja anslag till de nyssnämnda byggnadsföretagen i London, Köpenhamn och Paris, tala för liknande understöd beträffande kyrkobyggnaden i Kristiania, vilken stad äger en synnerligen stor svensk koloni, tvekar jag icke att tillstyrka framställning till riksdagen om anslag till den föreslagna kyrkobyggnaden.

I fråga om det begärda anslaget storlek har jag, i betraktande av de för närvarande synnerligen uppdrivna materialprisen, icke något att erinra.

Med anvisande av anslag för ifrågavarande ändamål torde emellertid böra förbindas vissa villkor. Sålunda läres, innan någon del av statsbidraget utbetalas, viss del av byggnadsarbetet böra vara utförd samt dessutom förebringas fullgod säkerhet för att de för byggnadsföretaget utöver statsanslaget erforderliga medel komma att i behörig tid vara tillgängliga och att ytterligare tillskott av statsmedel icke erfordras. Statens bidrag till kyrkobygget bör utgå endast i den mån de för byggnadens utförande från enskilt håll anskaffade medlen ej förslå. I fråga om fastställande av ritningar samt kontroll över arbetets utförande böra vissa föreskrifter meddelas. Rörande nu omförmälda samt i övrigt erforderliga bestämmelser och villkor torde Kungl. Maj:t framdeles böra meddela beslut.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande i Kristiania av en svensk kyrka jämte församlingshus bevilja ett anslag av 125,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, och därav på extra stat för år 1918 anvisa såsom reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av denna lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.